

מבשר טוב

ליל שבת קודש פרשת יתרו

שבת יארציט דכ"ק עט"ר אדמו"ר זיעוועכי"א

פעיה"ק ירושלים ת"ו – תשע"ט לפ"ק

ובעמוד י"א דרשת יארציט על מרן בעל החלקת יהושע כ"א שבט

מאמר "וכל העם רואים את הקולות"

א

הקדמת הקושיות בפסוקי הפרשה

"וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כִּהְיָן מִדִּין חֲתָן מִשֵּׁה, אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹקִים לְמִשֵּׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ, כִּי הוֹצִיא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם."

פירש רש"י: "וישמע יתרו. מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (זבחים קטז). ע"כ.

הקושיא מפורסמת, למה שינה רש"י ז"ל ממה שמפורש בפסוק, שיתרו שמע 'כי הוציא ה' את ישראל ממצרים', שהוא ענין יציאת מצרים. ומה הוקשה לו "מה שמועה שמע ובא", אחר שהתפרש להדיא בקרא איזו שמועה שמע, שהיא יציאת מצרים, ולמה משנה בתירוצו לשמועת קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וכל דברי רש"י הללו צריכים ביאור.

בהמשך הפרשה בפסוקי מתן תורה נאמר (יט, יא): "והיו נכונים ליום השלישי, כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני". ופירש רש"י על פי המכילתא: "לעיני כל העם. מלמד שלא היה בהם סומא, שנתרפאו כולם" ע"כ.

מבואר הילפותא מהך קרא ד'לעיני כל העם', שכל הסומים נתרפאו במתן תורה, ממה שניתנה לעיני כולם ממש, שלא היו בהם סומים.

ולהלן נאמר לאחר עשרת הדברות (כ, טו) "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים, ואת קול השופר, ואת ההר עשן".

וגם שם פירש רש"י על פי המכילתא: "וכל העם רואים. מלמד שלא היה בהם אחד סומא. ומנין שלא היה בהם אילם, תלמוד לומר (יט, ח) 'ויענו כל העם'. ומנין שלא היה בהם חרש, תלמוד לומר (כד, ז) נעשה ונשמע" ע"כ.

הרי לפנינו דרשה נוספת באותו ענין עצמו, שלא היה בהם סומא, מקרא דכתיב "וכל העם רואים", שכולם ממש רואים ואין בהם סומא.

וצריך עיון הנך תרתי למה לי, מדוע נצרכו שתי דרשות מתרי קראי לאותו ענין עצמו, שאין בהם סומים.

ב

ב' מדרגות באמונה השמיעה והראיה

ואשר יראה בעזה"י בהקדמת יסוד דברי הקדושת לוי זצוקללה"ה בפרשת וארא (ד"ה והנה לא שמעת עד כה בא"ד), בשם מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, בביאור שתי מדרגות באמונה, מדריגת השמיעה ומדריגת הראיה.

וז"ל"ק: "הענין הוא, דהריב"ש ז"ל בחיבוריו פירש, 'בעבור ישמע העם בדברי עמך, וגם בך יאמינו לעולם' (יט, ט). שיש באדם הפרש בין מה שרואה בעיניו ממש, ובין מה שהוא יודע ומבין בשכלו שהוא אמת. שהגם שיודע ומבין שבודאי הוא אמת, על כל זה יותר נתאמת אצלו מה שהוא רואה בעיניו ממש".

"וככה בענין יציאת מצרים וקבלת התורה הקדושה, הגם שראינו אותותיו ומופתיו יתברך במצרים, ונתאמת אצלינו בבירור כל אמונתו יתברך, על כל זה בהר סיני שזכינו בעצמינו כל ישראל לנבואה, ופנים בפנים דבר ה' עמנו (דברים ה, ד), וראינו ממש בעינינו במעמד הר סיני, ואתה הראת לדעת כי ה' הוא וכו' (שם ד, לה)".

"וזה 'בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם', שבמעמד הר סיני שישמעו העם 'בדברי עמך', שיראו עינינו ממש, 'וגם בך יאמינו לעולם', שזה עיקר האמונה שראינו ממש בעינינו במעמד הר סיני, עיין שם" עכ"ל"ק.

מבואר מדברי קדשו, שמכל האותות והמופתים והיד החזקה שעשה ה' במצרים עדיין לא ראו בעיניהם ממש, ואף כי הבינו בשכלם ונתאמת אצלם בוודאות האמונה בהש"ת, אין זה כמדרכת הראיה בעיניים ממש, שזכו לה במתן תורה, בראותם בעיניהם ממש השם יתברך מדבר עמהם פנים בפנים, כלשון הכתוב "אתה הראת לדעת וגו'", כי מדרכת הראיה בעיניים גדולה יותר.

ויסוד דברי קדשו מפורש כמעט להדיא ברמב"ם הלכות יסודי התורה (פ"ח ה"א), וקא יליף לה מהאי קרא גופא שדרש בו הבעש"ט הקדוש.

וז"ל הזהב: "משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי, שאפשר שיעשה האות בלט וכישוף. אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו, לא להביא ראיה על הנבואה, היה צריך להשקיע את המצריים קרע את הים והצלילן בתוכו, צרכנו למזון הוריד לנו את המן, צמאו בקע להן את האבן, כפרו בו עדת קרח בלעה אותן הארץ, וכן שאר כל האותות".

"ובמה האמינו בו במעמד הר סיני, שענינו ראו ולא זר, ואוזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות והלפידים והוא נגש אל הערפל, והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להן כך וכך. וכן הוא אומר 'פנים בפנים דבר ה' עמכם', ונאמר (דברים ה, ג) 'לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת'".

"ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי, שנאמר 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך, וגם בך יאמינו לעולם'. מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה" עכ"ל.

הרי, שרק בעת מתן תורה בסיני נשלמה אמונתם, בעת שראו בעיניהם ממש, ולא רק בהבנת וידיעת השכל, כמו שהיה במצרים. כי אם "עינינו ראו ולא זר". ובכך התחזקה ביותר תוקף אמונת ישראל בה' ובמשה עבדו, ומה שהתחיל במכות מצרים בגדרי שמיעה והבנה וידיעה בלבד, בא לידי גמר במעמד הנשגב בסיני, מכוח הראיה שהיא מדרגה גבוהה ונעלה ביותר.

נמצא המורם מדברי הקדושת לוי בשם הבעש"ט, ששתי מדרגות שונות הם, ומדרגת הראיה גדולה וחזקה יותר, כאשר רואה הדבר בעיניו ממש, שבכך נקבע ונתחזק בו יותר בתוקף. מה שאין כן במדרגת 'שמיעה' בלבד, שכל שאינו רואה הדבר בחוש, אף ששומע ומבין הדבר על בוריו, עדיין אין זה באותה דרגה של ראיה, ויתכן שיהא אחריה דופי, או ערעור ומחשבה, כמבואר ברמב"ם.

והנה עצם יסוד זה שמדרגת הראיה גדולה ממדרגת השמיעה, הלא הוא תלמוד ערוך בפנינו, בריש פרק ג' דראש השנה (כה:): בדין קבלת עדות דקידוש החודש. דתנן התם: "ראוהו בית דין וכל ישראל כו', הרי זה מעובר. ראוהו בית דין בלבד כו', ראוהו שלשה והן בית דין כו', ויאמרו מקודש מקודש".

ומפרש בגמרא שם טעמא שבראיית בית דין מקדשים את החודש על פי ראייתם, ואין צריכים העדים להעיד בפניהם, מכוח דין "לא תהא שמיעה גדולה מראייה".

כלומר, שרק במקום שלא ראו הבית דין בעצמם את הלבנה בחידושה, נצרכים הם לכוח השמיעה, מבה שיעמדו העדים ויעידו באוזניהם, ולאחר חקירה ודרישה כשימצאו דבריהם מכוונים, יבינו הבית דין מתוך דבריהם ויידעו שהתחדשה הלבנה ויש לקדש החודש.

אבל כל זה במדרגה דשמיעה בלבד, ולא תהא שמיעה זו גדולה מן הראייה, שרואים בית דין במו עיניהם את לבנה בחידושה, שזו מדרגה גבוהה הרבה יותר מן השמיעה. ואם ישבו בית דין ביום וראו חידוש הלבנה אינם צריכים שום עדות בפניהם, אלא עומדים ומקדשים את החודש על פי הראייה ממש, שאין לך בירור כמדרגה זו שאנו רואים הדבר בעינינו ממש.

אמנם נראה דתרווייהו צריכי באמונה ועבדות השי"ת, גם מידת השמיעה וגם מידת הראייה, ויש בכל אחת מאלו המדרגות מעלה מסוימת שאין בחבירתה. כי הראייה יש בה מעלה זו, שרואים הדבר בעיניים ממש, שבזה מתאמת הדבר יותר בתקיפות. והשמיעה יש בה גם כן מעלה, שלפעמים בדברים רחוקים ומוסתרים שאין ניתן לראותם בעיניים, מכל מקום ניתן לשמוע אותם באוזניים, כאשר נעשה הדבר בקול רם ניתן לשומעו למרחקים אף כשלא ניתן לראותו.

וכן לפעמים אין הראייה בלבד מספקת, כאשר אינו שומע ואינו מבין מה רואים עיניו, שהראיה בעלמא בלא ההבנה והידיעה הברורה, מה בדיוק רואה כאן, גם היא לא תועיל.

ונמצא שאנו נצרכים לשתי המדרגות, גם למדרגת השמיעה כדי שנוכל לשמוע ולהבין היטב השמועה, ותיכנס ההבנה לחדרי לב ומוח פנימה. וגם למדרגת הראייה, שהיא כמו 'גמרו של דבר', שבאה לחזק ולבסס איתן את מה ששמענו בהבנה וידיעה, שנראה כל זאת בעיניים ממש, ובכך יתחזק הדבר ויתאמת יותר בליבנו כמבואר.

ג

מדרגה נוספת יש בשמיעה – כשהיא ברורה כל כך כמו ראייה

ונראה שיש להוסיף בזה מדרגה נוספת, שמלבד חלוקת שתי מדרגות אלו של השמיעה והראייה, נראה שיש מדרגה שלישית בתוך השמיעה עצמה, כי שתי בחינות של שמיעה הן.

ויבואר בהקדמת לישנא דמתניתין (כתובות קח:): גבי פלוגתא דאדמון וחכמים בהלכתא דמין הטענה במודה במקצת: "אמר רבן גמליאל, רואה אני את דברי אדמון". והנה לשון זה דרבן גמליאל "רואה אני", אינו תפוס בכל מקום בש"ס, שלא בכל דוכתא נאמר בלשון כזה 'רואה אני', כי אם בכמה מקומות יחידים [עיי' פסחים (עח). גיטין (פג.). ב"ב (קלט:): נדה (טז:): עי"ש].

וכוונת עומק לשון חכמים מרפא, כשתפסו בלשון זה "רואה אני", ולא אמרו בסתם שסוברים ופוסקים כדעה זו, כי אם 'רואה אני'. – הגם ששם לא שייך כלל הראייה בעיניים ממש, שהרי מתנצחים בדבר הלכה, ובענין השמועה המדוברת ביניהם, ומה שייך כאן לשון "רואה אני".

אך המכוון בזה, שכל כך שמועה זו ברורה ובהירה לו ובהירות ובירור הגמור, שמבינו כל כך בתוקף כמי שרואה זאת בעיניו ממש.

ולמדנו כאן מדרגה שלישית נוספת, שאף בשמיעה עצמה ייתכנו ב' בחינות, מלבד הראייה בעיניים בפשוט. כי יש שמיעה בעלמא ששמע השמועה באוזניו, ואולי אף קלטה והבינה כראוי, אבל עדיין אין זה כמדרגת השמיעה החזקה והברורה ביותר, שיתכן בחינת שמיעה איתנה ותקיפה כל כך, עד מתוך שהבינה על בוריה וקלטה בבהירות עצומה, הרי אוהת שמועה כמי שנראית לפניו ממש.

והיינו שתפסו התנאים ואמוראים לפעמים בלשון זה: "רואה אני", כי בשמועות הללו לא היתה גדר השמיעה וההבנה כשמיעה הפשוטה והרגילה, אלא בהבנה ובהירות יתרה, עד שהיתה השמועה כמי שנראית בעיניהם.

ומכיון דאתינן להכי, נוכל ליישב בזה הנך תרי דרשות שהקדמנו בפרשתנו על רפואת הסומים במתן תורה, ששתי ענייני הדרשות שנאמרו בזה הינם על שני מדרגות שונות, שלשניהם זכו ישראל להגיע במעמד הגדול והנורא בסיני, ונצרכים כאן שפיר שתי דרשות משני פסוקים.

הדרשה הראשונה, "כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם", היא מדרגת הראיה בעיניים ממש, שהיא המדרגה הגדולה שייסד הקדושת לוי הנ"ל בשם הבעש"ט הק', שזכו ישראל במתן תורה לראות כל הדברים בעיניהם ממש, כמ"ש הרמב"ם ש'עינינו ראו ולא זר', שבכך נתאמת ונקבע האמונה בתוכם בתוקף המדרגה הגבוהה והנעלה ביותר, אחר שראו כל הדברים בעיניהם ממש.

אך שוב נצרכה דרשה נוספת, "וכל העם רואים את הקולות כו' ואת קול השופר", ללמדנו שהיתה בהם גם המדרגה השנית המדוברת, כמו שנתבאר שאף היא נצרכת באמונה ועבודת השם. והיא מדרגת השמיעה, אבל לא בשמיעת אוזן בעלמא, ששמע הדברים בסתם, אלא בבחינה החזקה שבתוקפה של שמיעה, כמו שנתבאר שבשמיעה גופא ישנה בחינה של שמיעה ברורה ואיתנה שעליה ניתן לומר "רואה אני".

ובפסוק זה הלא איירי מענייני השמיעה, שהם הקולות הנוראים שבסיני, וקול השופר, שהינם דברים הנשמעים באוזן. – וקא משמע לן מקרא זה, שנאמר בו בלשון "וכל העם רואים את הקולות ואת קול השופר", ללמדנו על מדרגה השנית שנתבארה, שהיא כמו בחינת "רואה אני את דברי אדמון", שאף שהם דברים הנשמעים באוזן, שייך בהם בחינת ראייה. ללמדנו שכל כך היתה הבנת שמועתם בבירור ובהירות איתן כל כך, שהבינו היטב על בוריים, עד שהיה כמי שנראה בעיניהם ממש.

ונמצאו שתי מדרגות שונות נדרשים בשתי הדרשות, האחת היא על ביסוס תוקף וחוזק האמונה אצלם, מאחר שראו בעיניהם ממש, בירידת ה' על הר סיני. והשנית על ההבנה החזקה כל כך בכל מה שרואים, שאף הקולות והשופר הנשמע היה בהיר ונהיר להם בתוקף וחוזק כל כך, שהאירה אותה הבנה בעיניהם, כבחינת 'רואה אני את דברי אדמון'.

ועל כך דרשינן ב' דרשות על שתי ענייני סומים שונים, ששניהם נתרפאו. האחת היא הסומא בעיניו כפשוטו, שאינו יכול בירידת ה' על הר סיני, ומלמדנו המכילתא שכל הסומים שבישראל נתרפאו במעמד זה, כדי שיוכלו לראות בעיניהם ממש כל מעמד הר סיני. והשנית היא על אותם סומין שבעיני השכל, שנחשכו עיניהם ולא יכלו להבין היטב את הקולות ואת קול השופר. כבחינה הנזכרת בהפטרות פרשא דידן (ישעיה ו, י) "השמן לב העם הזה, ואזניו הכבד, ועיניו השע וגו'", שפירש רש"י שם שהוא כמו החלקה והסתר שאין מביין מה שרואה, כענין (ישעיה מד, יח) "לא ידעו ולא יבינו, כי טח מראות עיניהם' מהשכיל ליבותם". והוא ענין האטימות וחשכות הדעת, שאין מביין כראוי מה שרואה ושומע. – ועל כך באה הדרשה השנית, שאף סומים הללו נתרפאו, שיוכלו להבין היטב אל נכון את כל הנשמע, שיהא כל כך ברור ובהיר להם כמי שאותה שמיעה נראית בעיניהם כמבואר.

והלום הראוני בפסיקתא זוטרתא (יתרו פרק כ סי' טו), וזה"ל: "וכל העם רואים את הקולות. [ס"א] רואים, כמו מבינים, שנאמר (קהלת א, טז) 'ולבי ראה הרבה'. קולות – קולי קולות, לפידיים – לפידי לפידיים" ע"כ.

ומבואר היטב על פי האמור, שענין דרשת הראיה האמורה בהך קרא דכל העם רואים את הקולות, היא מלשון ראיית השכל בבירור, כדוגמת 'רואה אני את דברי אדמון', ושפיר דריש בזה הפסיקתא מקרא דשלמה "ולבי ראה הרבה חכמה".

ונמצאו ב' הדרשות הנלמדות כאן האחת על הראיה הפשוטה, והשנית על השמיעה שהיתה במדרגה של ראייה, ודו"ק.

והנה בהמשך דברי רש"י ז"ל בפסוק זה, "וכל העם רואים את הקולות וגו'", פירש בזה"ל: "רואים את הקולות. רואין את הנשמע, שאי אפשר לראות במקום אחר" עכ"ל.

ומקורו במכילתא דפרשתנו, אך שם נוסף עוד לשון שלא הובא ברש"י, שכמו כן היה בהיפך שהיו "שומעים את הנראה". וכן הוא בגירסת המכילתא שהביא בשל"ה הק' (מסכת שבועות פרק תורה אור ד"ה קנו): "רואים את הנשמע ושומעים את הנראה". וכן הביא הגירסא במשך חכמה פרשת ואתחנן (דברים ה, כב בא"ד) שהיו: "שומעים הנראה וכו'" עכ"ל.

והזה סיפא דלישנא זו צריכה ביאור, מה מעלה ציין המדרש כאן גבי מתן תורה, שהיו "שומעים את הנראה", הלא זו היא לכאורה פחיתות וגירעון שלא היתה בבחינת ראייה כי אם שמיעה בלבד, ובדבר שהיו צריכים לראות בעינים היו רק 'שומעים את הנראה', וצריך ביאור

ברם נראה שזה מוסב על דברים הגשמיים, שמטבע האדם את הדברים החומריים והגשמיים המוחשים בעולם הזה רואה בעיניים ממש, ואילו את השמועות שלומד בתורה ומבין, אינו רואה במוחש בעיניו, רק שומע ומבין בהבנה ובסברא, ובהיותם דברים רוחניים הנקלטים בשכל והבנה בלבד לא תצדק בהם הראיה רק השמיעה, מה שאין כן בחפצים גשמיים מוצקים יצדק לשון ראייה, שניתן לראותם בעיניים.

אמנם במעמד הנשגב בסיני התהפכה מדרגתם של ישראל, שנעשו כבחינת מלאכי השרת מלאכי עליון, שיותר שייכים הם לרוחניות ולא לגשמיות, כפי שהכתוב מעיד בהם שם (תהילים פב, ו) "אני אמרתי אלקים אתם, ובני עליון כולכם". וכמבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק מו) ע"ש.

לפיכך שפיר נדרש בהם באותה דרגת עליון, שהיו "שומעים את הנראה", שאת מה שבדרך הטבע האדם רואה בעיניו, הם הדברים הגשמיים הנראים בעיני בשר, היו הם רק 'שומעים' בלבד, בגדר שמיעה בעלמא, שהיו שומעים מכך שצריכים המאכל והמשתה ושאר ענייני עולם הזה, שהיו בעיניהם כדבר שמועה בעלמא. ואילו בדברים הרוחניים שבדרך הטבע נשמעים בשמיעה בלבד, היו אצלם בגדר ראייה חושית, 'רואים את הנשמע', שבהיות כל עיקר עצם חייהם בחיים הרוחניים בלבד, הרי את הדברים הרוחניים הנשגבים ומופשטים מחיזו דהאי עלמא, דברים דקים רוחניים השייכים לעולמות השכליים, שם היו רואים ממש.

ד

"וישמע יתרו" – במדרגת השמיעה העליונה כמו הראייה, שקורין "דער העריין"

ובזה נבוא אל הביאור ביישוב דברי רש"י ז"ל שפתחנו בריש פרשתנו, "מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק". שכל דבריו נראים לכאורה כסותרים למה שמפורש בקרא ששמע מענין יציאת מצרים, כאשר תמהנו בזה.

אך כבר פירשו המפרשים כוונת שאלת רש"י ז"ל, "מה שמועה שמע ובא", עיקר השאלה היא מה גרם לו לבוא אל משה המדברה. כי אף שמבואר בפסוק ששמע הכל מגדולת השם יתברך ונפלאותיו, עדיין אין זה מובן למה נצרך לבוא אל משה, ותסגי ליה במה שיעבוד השם יתברך בביתו.

שהרי יתרו היה "כהן מדין", ומכיר כל עבודה זרה שבכל העולם, מחמת חיפושיו שהיה דורש ומבקש אחר האמת. כדאיתא ברש"י ז"ל להלן (יה, יא) שעל כך שמח יתרו כשגילה האמת, ואמר: "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים – מלמד שהיה מכיר בכל עבודת אלילים שבעולם, שלא הניח עבודת אלילים שלא עבדה" ע"כ. ואם כן עתה שנודעה האמת לפניו, ושמע מכל הניסים והנפלאות שביציאת מצרים, היה יכול להישאר בביתו, ולנתץ כל האלילים כולם, ולעבוד השם יתברך מביתו, כפי מה שגילה האמת. ומה גרם לו לבוא אל משה רבינו המדברה, וזו עיקר השאלה "מה שמועה שמע ובא".

ועל כך תירץ רש"י ז"ל, על פי סוגיא דזבחים (קטז). "קריעת ים סוף ומלחמת עמלק". שמחמת ב' שמועות הללו הבין יתרו והסיק, דלא סגי ליה במה שיישאר לעבוד השם יתברך מביתו, אלא צריך הוא לבוא לישראל אל המדבר.

ולפי דרכנו נראה הביאור בזה, מה שמועה יש בהם בקריעת ים סוף ומלחמת עמלק שגרמו ליתרו לבוא אל משה. דהנה בעת קריעת ים סוף נתבקעו כל מימות שבעולם, ונקרעו והוסרו כל הכיסויים שבעולם, ואמונת הבורא ומנהיג כל העולם כולו, שתמיד היא בבחינת העלמה, כמים לים מכסים, ובעת קריעת ההסתרים ובקיעת כל המסכים, נתגלה כל האמת לעין כל, ובעל העולם כולו היו רואים בחוש גדולת הבורא ברוך הוא ואמיתתו, וכאשר האריך בזה א"ז צוקללה"ה בתולדות אדם פרשא דידן.

והנה אף עמלק הרשע ראה כמו כל העולם את הניסים הגדולים של קריעת ים סוף, ואף על פי כן לא מנעה ראייה זו ממנו תיכף אחר קריעת הים לבוא ולהילחם עם ישראל, כמבואר בשלהי פרשת בשלח, שמיד אחר קריעת ים סוף בא עמלק להילחם בישראל על ה' ועל משיחו רח"ל, ולא השפיע עליו המראה הגדול של 'קריעת ים סוף' כלום לטובה.

וכבר היה כן לעולמים, כידוע שהגיע 'משכיל' אחד לפני רבינו הבעש"ט הק' זי"ע, ושאל וחקר על מה הגדלות הגדולה שבקריעת ים סוף, דלמא לא היה כל זה כי אם 'תופעת טבע' עפ"ל. כאשר ידוע שלפעמים מתוך 'רעידת אדמה' המתרחשת בלב ים, גואים אחריה 'גלי צונאמי' אדירים, שמתוך כל אותו הרעש וגאות הצונאמי לגובה עצום מתפרץ הים בכל גבולותיו. ויתכן באותה 'תופעת טבע' של הצונאמי שיזוז הים ממקומו, ובמקומות מסוימים יתהפך הים ליבשה, והיבשה לים כנודע. – ואם כן שאל אותו משכיל, שמא היה משה רבינו יודע שעתידה לבוא תופעת צונאמי אדירה זו בלב ים, והעביר את ישראל בתוך הים במקום שהתייבש, והמצרים נפלו במקום שגאה הים.

וענה הבעש"ט הק' לאותו כסיל כאיוולתו, ואמר לו, שאף לשיטתך שהיתה זו 'תופעת צונאמי' מתוך מה שרעש הים וגעש כל הלילה, הרי עצם הדבר שהביא משה את כל שישים ריבוא וכל ישראל אנשים נשים וטף בדיוק באת בריחתם מן המצריים, באותו רגע שהתייבש הים, ובאותו מקום בדיוק, ועברו כל העם כולם יחדיו, בדיוק בתוך הים ביבשה, אחד מהם לא טבע בים ולא נרטב מן המים כלום. ואילו המצריים כולם בהיפוך הגמור, שכולם נפלו בדיוק בעת רודפם רגע אחד אחריהם, אל תוככי הגלים שחזרו על ראשם ושטפום וטבעו כולם במים אדירים, אחד מהם לא נותר, זה עצמו מורה על המופת הגדול, ואמיתת השם יתברך בשידוד מערכות הטבע.

אך לאחר שיצא פירש הבעש"ט לתלמידיו, שאותו משכיל אם ימשיך בחקירותיו ויחפש אחד הכפירה, ימצא תמיד קושיות ופירויות על האמונה, והעיקר הוא להאמין באמונה פשוטה בתמימות בלב שלם, במה שנאמרו פסוקים מפורשים לפנינו בתורה הקדושה, אש שחורה על גבי אש לבנה, שמשה רבינו ע"ה בקע את הים במטהו, בדבר השם יתברך אליו, שהוא יתברך בכבודו ועצמו 'גוזר ים סוף לגזרים'.

ועל כל פנים חזינן מכאן, שתמיד יתכן לעורר קושיות ושאלות וחקירות, אף אחר שרואים 'קריעת ים סוף' בחוש. וכמו שרמז הרמב"ם ז"ל בהלכות יסודי התורה שהובא לעיל, שאף אחר כל אלו המופתים יתכן אחריהם 'הרהור ומחשבה', ויכול לערער בכל יסודות אמיתת האמונה הנראית בהם.

ומתוך כך הבין יתרו, מתוך שמועת ב' עניינים הללו יחדיו, "קריעת ים סוף ומלחמת עמלק", רוצה לומר שתיכף לאחר המראה הגדול שראו כל העולם כולו אמיתת אמונת ה' בקריעת ובקיעת הים, אין כל זה המראה מדבר אל עמלק ולא כלום, וטח מראות עיניו, בלא שיבין כלום ממה שרואה, והוא ברשעו עומד ויוצא למלחמה כנגד השי"ת המוציא את עמו ישראל ביד חזקה ובזרוע נטויה.

ומזה הבין יתרו, שאי אפשר לו להישאר לעבוד השי"ת בביתו בלבד, על פי מה ששמע וראה, ומוכרח הוא לבוא המדברה אל משה להתגייר עם ישראל ולקבל תורתם. שהרי עמלק מוכיח שייטכן לפעמים לראות ולשמוע הרבה דברים, ועדיין אין זה נכנס באוזניו, ולא חודר ללבבו פנימה כלום, שעדיין נשאר עמלקי, שונא ה' ושונא ישראל רח"ל, ועל כן הבין שבשמועה וראיה בעלמא לא סגי, רק צריך לבוא ולהתגייר, כדי לדעת ולהבין היטב אל נכון אמיתת השם יתברך ודרכי עבודתו.

וכמו שנתבאר בזה, שצריכים אנו תמיד לב' המדרגות מדרגות השמיעה ומדרגת הראיה, כי לפעמים אף בראיה בלבד לא סגי, כאשר אינו מבין ואינו משיג את מה שרואה בעיניו, ואין המראה הגדול שרואה או שומע חודר בתוכו. ומוכרח תמיד לצרף לזה גם את המדרגה השלישית שביארנו בזה, שהיא ההבנה הברורה והבהירה, שהיא השמיעה הנקראת כמו ראייה, בבחינת "רואה אני את דברי אדמו"ן", שמבין בתכלית הבירור מה ששמע באוזן וראה בעיניים, שיחדרו הדברים אל תוככי לבבו ונפשו, ולא יישארו בגדר ראייה ושמיעה בעלמא, בחיצוניות בלבד, שאינם עושים רושם חזק ותיקיף בלב, עד שיכול להישאר 'עמלק' בתוכו, וצריך להפנים היטב השמיעה והראיה, שתהא בתוקף ההבנה האיתנה והברורה המניבה תוצאות למעשה, לשנות האדם מהותו לטובה, מכוח אותה שמיעה וראיה שהבין אל נכון, ולזה נצרך לבוא אל משה המדברה, להתגייר בפועל ולשנות את מהותו ונפשו בקדושת סגולת ישראל, ובכך יוכל לעשות רצון קונו בלבב שלם.

ובנתיבות דרכנו יובן היטב, מה שהביא זקני הק' זצוקללה"ה בתולדות אדם קדישא פרשא דידן, בשם הרה"ק הרמ"מ מרימנוב זצוקללה"ה. וזל"ק: "וישמע יתרו כו'. הה"ק רבי מענדלי מרימנוב נשמתו בגנזי מרומים, אמר על תיבת 'וישמע יתרו', בלשון לעז: 'פאר וואהר יתרו האט גיהערט'. וכוונתו הקדושה היא: 'יתרו האט גיהערט דיא וואהר'. היינו ששמע האמת" עכלה"ט.

וידוע פירוש תיבה זו שיתרו שמע "די וואהר", שהוא מלשון בירור, כשהדבר ברור בתכלית הבירור לפניו, זה נקרא בלשון לעז "וואהר", שהוא ברור ובהיר בשלמות האמת.

ומבואר היטב על פי האמור, בעומק דברי הרה"ק מרימנוב, שכן זו היא עיקר מעלת "וישמע יתרו", לא בשמיעה בעלמא שאין בה בירור האמת בתכלית. שכן שמיעה חיצונית פשוטה כזו גם עמלק היה שומע, ואפילו ראה בעיניו את המים המתבקעים בכל העולם בקריעת ים סוף, ואף על פי כן לא הבין האמת כלל מאותה שמועה, ולא חדרה בלבבו בבירור כלום, והוא ברשעו עומד בכפירה בה' ובשנאת ישראל עמו.

אבל שמועתו של יתרו שונה בתכלית משמיעתו של עמלק, ועל כך משתבח בו הכתוב "וישמע יתרו – יתרו האט גיעהרט די וואהר", שהיתה בו המדרגה השלישית שביארנו, ששמע היטב להבין הדבר על בוריו, עד שתהא האמת נראית במוחש לפניו.

ונקרא בלשוננו: "דער הערין", היינו לא כשמיעה והבנה שטחית בעלמא בלבד, אלא 'דער הערין' בפנימיות הענין, שיהא ברור ומאיר לפניו, 'דער הערין די וואהר', כבחינת 'רואה אני את דברי אדמון'.

ולכן היתה אותה שמועה עושה רושם בלבו של יתרו, שהשמועה התקיפה הזו חדרה לפנימיות חדרי לבבו, מתוך קרבתו אל משה חתנו, שכבר השפיע בו מקדושתו בהיותו במדין בביתו, ולא דמיא לעמלק שלא היתה שמיעתו וראייתו עושה בו שום רושם לטובה.

וראיה בדבר יש לי להביא מדברי כ"ק אא"ז זצוקללה"ה בתולדות אדם בליקוטים, וזל"ק: "בברכות (ט:), 'ענני ה' ענני' (מ"א יח, לז), ענני שתירד האש, וענני להסיח דעתן שלא יאמרו מעשה כשפים הם. ביאור הדבר, מה שהיה חושש שלא יאמרו שהם מעשה כשפים, כי הנה הנפקא מינה בין איזה אות או מופת שבא על ידי הקדושה לבין שבא על ידי כשפים. כי אם בא על ידי קדושה, מוסיף תשוקה בלב אדם לעבודת ה'. מה שאין כן על ידי כשפים, דאדרבא מכחישיין פמליא של מעלה, כמו שארז"ל (חולין ז). דמשום הכי נקרא כשפים כו'".

"והנה נודע כי אם השפע הקדושה באה על אדם שאיננו ראוי לקבלה, הן מצד עצמו או מצד חסרון הכנתו, שלא הכין את עצמו לקראת השלימות ההוא, אזי לא די שלא יאמרו, אלא אדרבא השפע ההוא יגרום לו העדר או קלקול. וכמו בסוטה, אף שמשקין אותה מה שנמחק משם הוי"ה שהוא רחמים, מכל מקום מפני שהיא אינה ראויה, נהפכו לה המים 'לנפיל ירך וכו' (במדבר ה כב). מה שאין כן אם 'ונקתה', אז גורם לה שלימות, 'ונזרעה זרע'".

"וזה שהיה ירא כאן אליהו זכור לטוב, כי כאשר ירד האש, שהוא שפע קדושה מעצם הרוחניות, בודאי יקלקל שפע ההוא לב נביאי הבעל יותר מקודם, והם לא יבינו שהם בעצמם הגורמים לקלקולם, ויאמרו שמעשה כשפים הם, כי אם היה מכח הקדושה היה מחזירם למוטב כנ"ל. לזה ביקש אליהו, שהשם יתברך יסיח דעתם ממחשבה זו".

"וכמו כן עתה, כמה בני אדם שבאים לצדיק ומתקלקלים יותר משהיו בביתם, ותולים האשמה בהצדיק. ובאמת הם הגורמים לזה, מחמת שלא הכינו את עצמם קודם בואם להצדיק, כי כל שלימות צריך הכנה מקודם, כנ"ל" עכל"ק.

הרי למדנו מדברי קדשו, שנצרך אליהו לשפוך שיח מיוחד על כך "שלא יאמרו מעשה כשפים הם", הגם שהיו רואים בעיניהם בחוש ירדת האש מן השמים. מכל מקום טחו עיניהם מראות, ונסתמו עיני השכל מרוב טומאתם שגרמו הם לעצמם שלא להבין מה שרואים כלום, ואף על מה שרואים בעיניהם בחוש יאמרו 'מעשה כשפים הם', ורק תפילתו הזכה של אליהו זכור לטוב להשיב ליבם לטובה הצילה אותם מטעות זו, ולהכיר אל נכון כי ה' הוא האלקים.

ומוכח שלא סגי במה שרואים אפילו קריעת ים סוף בעיניהם, שיבינו אמיתת אמונת אלקי עולם, ויתכן להישאר 'עמלקי' רח"ל, גם לאחר המראה הגדול הזה, ומכך הבין יתרו שמוכרח לבוא אל הצדיק כדי להתגייר ולהכניע את לבבו לטובה, כדי שיוכל הצדיק להשיבו למוטב.

ולפיכך כדי להגיע לאמונה שלמה צריכים לב' בחינות הראיה שנתבארו, עצם ראיית האלקות שהיו רואים בעיניהם, והראיה הפנימית של הבנת השכל בחינת 'רואה אני את דברי כו'. כדי שמה שרואה בעיניו ישתרש היטב בלבו ובמוחו, בהבנת הראיה שראה בעיניו. ורק כשיש את ב' בחינות ראייה הללו נפעלת שלמות האמונה להשרישה היטב בבני ישראל.

והרושם של ב' הראיות הללו שהיו במעמד הנשגב בסיני נשרש בישראל לדורות עולם, אף בדורות של כפירה וחושך נורא ברוחניות, ודורות של עקבתא דמשיחא. שיכולים ישראל לעמוד בהם מכח מה שזכו בסיני לאמונה השלמה שאין אחריה שום הרהור ומחשבה.

ולכן יש להשתדל לומר בכל יום מה שתקנו בסדר הזכירות, זכירת מעמד הר סיני, כד"א (דברים ד, ט-י) "רק השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך, ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני יהוה אלהיך בחורב וגו'". שמשם נשרש בישראל לא רק עצם תורה הקדושה, אלא אף שורש האמונה השלמה של בני ישראל בכל הדורות לעולם. [וכמ"ש הרמב"ם באיגרת תימן, שמי שאין בו אמונה, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני עי"ש]. ומתוך כך החזיקו מעמד בדורות של עבודה זרה ושל כפירה ואפיקורסות, הכל מכח האמונה שבמעמד הר סיני.

שוב ראיתי הדברים מפורשים כמעט להדיא בתורתו של המהרש"א זצוקלה"ה בחידושי אגדות (שבת פח:), במ"ש: "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב (שיר השירים ד, ט) 'לבבתי אחותי כלה לבבתי באחת מעיניך', בתחילה באחת מעיניך, לכשתעשי בשתי עיניך".

ופירש המהרש"א על אתר: "נ"ל שיש לאדם ראייה חושיית וראייה שכלית, והן הן הב' עיניים, בתחילה היה לבך שלם 'באחת מעיניך', היינו ראייה שכלית, שאמרת 'נעשה ונשמע'. ולכשתקיים ותעשי, יהיה לבך שלם עמי בב' עיניך, גם בראיה חושית, שנופל בו לשון העשייה ממש, וק"ל" עכ"ל.

הרי למדנו מדברי קדשו, שצריכים אנו למתן תורה לשתי העיניים, כמו שפירש שהינם ב' סוגי הראיה המדוברות ראיית העין וראיית השכל, ועל כך השתבח בהן הכתוב "לבבתי אחותי כלה לבבתי באחת מעיניך", והן הן הדברים שנתבארו בעזה"ת.

ואשר התפרש בכתוב בשמיעתו של יתרו: "כי הוציא ד' את ישראל ממצרים", ולא נאמר כדברי רש"י ז"ל ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. נראה שהאחד משלים לחבירו, ודא ודא קא גרים. ורש"י מפרש את בעייתו של יתרו, ומה שהציק לו להבין שצריך לבוא, 'מה שמועה שמע ובא'. שזה נבע משמועת 'קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', שמשם למד כנו שנתבאר, שיתכן אף אחר שרואים ושומעים שנשאר עמלקי במהותו, וזו היתה מצוקתו להבין שצריך לבוא אל משה.

והכתוב משלים היכן ראה פתרון בעייתו, והבין שייתכן למצוא תרופה ותקנה לכך, הוא בשמועת "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים". שביסוד יציאת מצרים נעשה שורש יציאה והעלאה מתוך מ"ט שערי טומאה, שהיה אז שיא מדרגת הטומאה.

ומתוך זו השמועה של יציאת מצרים הבין יתרו וראה שניתן להתעלות מכל עומק מצב שנמצא האדם, ואפילו מי ששקוע ח"ו בתוככי הטומאה, ובעמקי תהום רבה, גם משם יש לו עלייה ותיקון. שזה עיקר שורש "יציאת מצרים" בפנימיות, ששם הרים השי"ת ידו בזרוע נטויה, לחדור לכל עמקי תחתיות השפלים ביותר, ולהעלות נפש ישראל לטהרה ולאור גדול. וזה סוד 'יציאת מצרים', שהוציאנו מעבדות היצר הרע וסטרא אחרא לחרות הנפש, משעבוד לגאולה, ומאפלה לאור גדול.

ומתוך כך הבין יתרו וראה היטב, שניתן להתעלות ולהשתנות לטובה, ואין מוכרח שיישאר ח"ו כמו עמלק, להישאר בשקיעותו ברע, אלא שתהא התורה והקדושה חודרת לתוככי עמקי לבבו ונפשו פנימה, להעלותו ולשנות מהותו לטובה.

ה

כח 'יציאת מצרים' הנצחי להעלות ולרומם איש ישראל בכל המצבים – ובפרט בכוח "יומא דהלולא" שהוא עת הכושר מסוגל ומוכן מאוד להתעלות בקדושה

והנה יסוד "יציאת מצרים" הוא כח נצחי שהשריש השם יתברך בעולם לדורות עולם, ולא רק בעת יציאת מצרים בלבד העלה והוציא את ישראל מכל מיצריהם הרוחניים והגשמיים, ויצאו הן משעבוד הגוף והן משעבוד הנפש, אלא הוא מושרש בנפש ישראל לדורות עולם, שניתן להוציאם ולהעלות אותם מכל מיצר ומצוק, הן בגוף והן בנפש. ולא בכדי חוזר הכתוב ומזכיר עשרות פעמים בתורתנו הקושה, כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים, ללמדנו שתמיד מעלה ומוציא אותנו, ובכל עת ובכל דור יש כוח לאיש ישראל לצאת מעמקי הטומאה ורשת היצר הרע, שיהא ה' לו לאלקים כמו ביציאת מצרים.

וכמאמרו הנודע של זקני הרה"ק רבי נתן דוד משידלאווצא זצוקללה"ה, בתפילת נשמת: "בכל עת צרה וצוקה, אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה". שמצד האמת אנו נמצאים ומונחים בכל עת בצרה וצוקה, רק שניצלם אנו מזה, בכוח 'מלך עוזר וסומך' יתברך שמו, ושפתי פי חכם חן.

והיינו מזה הכוח שהשריש השם יתברך לנצחיות בנס הגדול והנורא של 'יציאת מצרים' שבו חצב השם יתברך מחצב יציאה ועלייה נצחי, להעלות האדם את עצמו בכל עת צרה וצוקה, לצאת ממצרים הפרטי דידיה, ולהתעלות נפשו משעבוד פנימי לגאולה.

ועל כך מצווים אנו מדי יום ביומו במצות 'זכירת יציאת מצרים', כמו שאנו מזכירים תמיד בקריאת שמע. מחמת שהכוח הזה קיים ועומד בכל יום ויום להעלות ולרומם את איש ישראל, להוציא ממצרים הפרטי והפנימי שלו בזה היום.

ומרומז בלישנא דמתניתין שלהי פרק קמא דברכות (יב:): "מזכירין יציאת מצרים בלילות וכו', שנאמר (דברים טז, ג) 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך', ימי חיך הימים, כל ימי חיך הלילות". – הימים, הלא הם זמני האור והגדלות, כשהאדם במצבו הטוב בעליה והתגדלות, שבהם מועילה ומסייעתו זכירת יציאת מצרים, להתעלות יותר בסייעתא דשמיא, ומכוח יציאת מצרים לשבור כל כוחות הרע שבנפשו להתרומם יותר ויותר.

ואילו הלילות, הלא הם זמני החשכות וההסתר, כשהאדם נופל בדעתו בחינת לילה וחושך, זמני ירידה ונפילה כשהיצר והניסיונות מתגברים והאדם נופל חלילה ברשת היצר. – שגם אז מזכירים אנו את יציאת מצרים בלילות, ללמדנו שאף בעתות חשכות ומצוקה ישנו כוח 'יציאת מצרים' להוציאנו ולהעלותנו מתוככי החשכות והטומאה אל רום המעלה.

ואדרבה בכוח ההתחזקות בזמני לילה וחשכות, מתרומם האדם יותר ויותר, שתישאר התחזקותו גם לזמנים הבאים. כמו שכתב כ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה בעל ההילולא זי"ע בספרו הטהור 'חלקת הושע' פרשא דידן (דף כה: טו"ב), וזל"ק: "וקדשתם היום ומחר (יט, י). באם איש ישראל מקדש עצמו בלילה, ומטהר, אז נמשך מזה כל היום, ומחר גם כן" עכלה"ט.

והיינו, שמכוח שמשך על עצמו את כוח יציאת מצרים הנצחי, גם בלילה, ובתוככי החשכות התקדש וטיהר את עצמו. נמשל מזה כח היציאה וההתעלות יותר, שיוכל להחזיק בו כל היום ואף למחר.

ומעין זה פירש עוד בפרשתנו (דף כה. טו"ב), וזל"ק: "ברש"י (יט, ג) כל עליותיו היו בהשכמה. לרמז, באם איש ישראל רוצה שיהיה לו עליה, אז יראה על כל פנים שבהשכמה יתן הכל להשם יתברך, ויקיים (תהלים קיא, י) ראשית חכמה וכו'" עכלה"ט.

והביאור גם כן ביסוד זה, שימשיך על עצמו תיכף בראשית היום כח 'יציאת מצרים' הנצחי, ותיכף בפתחת היום יתן הכל להשם יתברך, ובראיה הראשונה יסתכל בדבר קדושה של רוחניות ותורה הקדושה, שבכך המשיך על עצמו גדלות הראיה, שנתבאר שהיא המעלה העליונה בקדושה, שתימשך אצלו כל היום כולו, דגופא בתר רישא

גריר, ומכיון שהוציא עצמו 'בהשכמה' ממצרים הפנימי דידיה, הרי כבר יתמשך ממילא כל המשך היום אחר תחילתו בקדושה ובטהרה.

וביותר מתגדל כוח מופלא זה ביומא דהילולא קדישא, ביארצייט הצדיקים הקדושים. כאשר הביא כ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה בעל ההילולא זי"ע מספר נהר שלום להרה"ק מקאלושין זצוקללה"ה, שהצדיקים אחר פטירתם מזה העולם, מתעלים בעינוגם בגן עדן גבוה מעל גבוה, ונשכח מהם כל חיזו דהאי עלמא, ולא תמיד רואים בצרכי בניהם ותלמידיהם עלי אדמות, כי רחוקים מאוד מזה.

אבל ביומא דהילולא דידיהו, כאשר מתעלים מעולם אחד לעולם אחר יותר גבוה ונעלה, הרי באותה עת כשנעזבים ויוצאים מעולם אחד, ועדיין לא התיישבו והתרגלו בעולם החדש, הוא העת שנזכר לפנייהם זה העולם שעבדו ופעלו בו, ומסתכלים ומביטים בבניהם ותלמידיהם אשר השאירו אחריהם ברכה בזה העולם, ואם הולכים בדרכי טובים משפיעים עליהם מתנות טובות ויקרות בגשמיות ורוחניות, לרוממם ולהעלותם יותר. ובאם רואים ח"ו שאינם מהלכים בשלמות דרכי הטוב, מעוררים אותם לשוב בתשובה ולתקן את מעשיהם לטובה.

על דרך שכתב בסה"ק "שמע שלמה" ליקוטים מהרה"ק רבי שלמה מקרלין זצוק"ל (לראש השנה סי' צה), וזל"ק: "בספר שארית ישראל, מהרה"ק רבי ישראל דוב זצ"ל מווילעדניק, בשם הרב הצדיק הקדוש מוהר"ר שלמה מקארלין זצוק"ל, שאמר: שבשעה שאמר 'הבוחן ובודק גנזי נסתרות', ראה שהוליכו נשמות שהיו שלוש מאות שנה בגן עדן לגיהנם" עכ"ל. [הובא בספר טעמי המנהגים ע"ש].

ועיין שם בביאור "ישרש יעקב" (אותיות א-ג) מה שהביא בזה דברים נפלאים מספר משנת חסידים וספר אמתחת בנימין ע"ש. ותמצית דבריהם, שהצדיקים למעלה בגן עדן מתעלים בכל שנה מעולם לעולם, כמ"ש (ברכות סד.) שאין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, כי עולים ומתעלים תמיד. ובכל שנה בטרם שמתעלים לעולם גבוה יותר, מעמידים אותם שוב לדין, אם ראויים הם לעלות אל אותו עולם גבוה יותר ע"ש.

ונראה הטעם שלפעמים אחר שלוש מאות שנה מתגלה בדינם דבר חדש שלא נתגלה בדין בשנים הקודמות, והרי אין שום דבר נעלם מעיניו חלילה במפשט.

אך יתכן לפעמים שאחר שנים רבות, כאשר אחד מתלמידיו או תלמידי תלמידיו קלקל ועשה דבר שלא כהוגן, שיתכן שאם היה הצדיק בזמנו מתקדש יותר בעבודתו במדרגה נעלה יותר, לא היה משתלשל קלקול כזה אצל אחד מתלמידיו או תלמידי תלמידיו. כאשר ביארתי במקו"א בבחינת (יומא עב:) "לא זכה נעשית לו סם מיתה" ע"ש. ונמצא בדק שבדק, שזה הקלקול שהתגלה עתה אחר מאות בשנים קשור ושייך בגרמא דגרמא לעבודתו של אותו צדיק קדוש עליון שהיה לפני מאות בשנים ודו"ק.

ולמדנו ממוצא הדברים שאף כי עוברים וחולפים שנים רבות אחר פטירת הצדיק והסתלקותו מעולם הזה, עדיין מקושר הוא ומחובר אלינו, ומידה טובה מרובה, שאם זוכים להתהלך בדרכי קדשו, ולהתחזק יותר ויותר בשגב עבודתו ותורתו הקדושה שהנחיל מורשה לדורות עולם, הרי מעלים לו בזה נחת רוח גדול.

ובכוחו ביומא דהילולא להשפיע עלינו אור גדול ונערב, בעת שמסתכל עלינו מעולם העליון לטובה, לרומם אותנו יותר ויותר, ולקרבנו להשם יתברך ולתורתו הקדושה, ולעבדיו הצדיקים בקרבה יתרה.

וצריך לנצל עת הכושר הזו, להתרומם ולהתעלות בעבודת השם יתברך, ולהביאנו למדרגה העליונה שיהא הכל בבחינה של "ראיה" שהיא המעלה העליונה בקדושה, כמו שנתבאר, לא בשמיעה חיצונית בעלמא, רק לראות ולהבין היטב בחוש כל דברי התורה והקדושה, ולהתעלות בבחינת הראייה, לראות ולהבין בתורה הקדושה כראוי.

ויהא רעווא שנזכה למעלה זו של הראיה, עדי יתקיים בנו הייעוד (ישעיה נב, ח) "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון", בביאת גואל צדק, במהרה בימינו, אמן.

מבשר טוב

דרשה ביומא דהילולא של כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה זיעועכ"י
לפני עלי' לציון המצוינת בהר הזיתים כ"א שבט תשמ"ה

מאמר התחדשות קבלה וברי' חדשה

בפרשה [שמות כ"ד א] ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהו ושבעים איש מזקני ישראל והשתחויתם מרחוק.

ויש לדקדק מהו הלשון מרחוק הי' לו לומר שישתחוו ממקום שהי' להם רשות לעלות.

ולקמן בפסוק (ה) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו שלמים לה' וכו'. ויש לדקדק מדוע לא שלח את הזקנים.

וברש"י פירש נערי 'הבכורות'. ובזה ג"כ הי' אפשר לומר הזקנים של הבכורות. ומשמע דמקודם הי' ענין של זקנים ואחר כך הי' ענין של וישלח את נערי בני ישראל, וצריך ביאור.

ובגמ' מגילה [ט]. איתא שתרגמו ע"ב זקנים לתלמי המלך את הפסוק וישלח את נערי בני ישראל 'זאטוטי בני ישראל' מלשון חשיבות. וצ"ע מדוע לא כתוב לשון זה שהוא לשון חשיבות בתורה אלא בנערי בני ישראל.

והנראה לבאר בזה בהקדם פירוש הפסוקים בפרשת יתרו [י"ט-ב-ג-ד] ויסעו מרפידיים ויבואו מדבר סיני ויחננו במדבר שם ישראל כנגד ההר ומשה עלה אל האלוקים ויקרא אליו ה' מן ההר וכו' ואשא אתכם על כנפי נשרים.

ובגמ' סנהדרין [קו]. על רפידיים שרפו ידיהם מדברי תורה. וזה גרם להם שיבואו למדבר סיני. היינו ע"י שסוף כל סוף הרגישו החסרון שבהם ומה שחסר להם ונלחמו עם עמלק, ע"י זה הגיעו למדבר סיני. ואפשר שבלי מלחמת עמלק ובזה שיהושע החליש את עמלק לא היו יכולים לבוא לבחינת קבלת התורה, היינו לבקש ולהיות מוכן לעבודה של הקב"ה ולזכות למתן תורה"ק.

ובגמ' יומא [ע"ה]. איתא על הפסוק [שמות לה כז] והנשאים הביאו אבני שהם. תנא נשיאים ממש. וכן הוא אומר "נשיאים ורוח וגשם אין". והיינו הנשיאים משמעות עננים שהביאו לכל אחד ואחד מהנשיאים אבני שהם.

והביאור שכתוב נשאים חסר יו"ד שהי' חסר ההתלהבות של האידישקעט לענין המשכן. כמבואר במד"ר [פ"ב] שנתעצלו מקודם, ולכן צעקו אל ה', ובזה שצעקו לכן זכו שממש מן השמים העננים הביאו אבני שהם, וזה דבר יקר מאד ומתנה מן השמים שחשוב מכל הנדבות. ואילו הביאו נדבתם מקודם לא היו זוכים לזה.

וביומא דהילולא שמצפים ג"כ להשפעה מן השמים כמו שקיבלו הנשיאים בעננים מן השמים, ג"כ צריך להיות באותה בחינה בשברון לב על חסרון מה שאבדנו כמו שיבואר, ורק באופן כזה

יכול להביא להשפעה כזאת יש מן השמים מה שאי אפשר במצבים וזמנים אחרים. והוא ענין של יומא דהילולא. וע"כ שומה עלינו לבאר איך אפשר לקבל השפעה שמימית ישירה.

והמשל בנשיאים שהם עננים שהם מקדירים את האור, אולם מאותה קדרות יוצאת עיקר השפעה ברו"ג שהוא גשם שמביאים חיים וברכה לעולם ואותם עבים המכסים שמים הם הכנה לגשמי ברכה. וכדומה בנשיאים שהעצלות שהי' מקודם הביא את אבני שהם היו לבושו של הכהן גדול. וזה מפרשים הפסוק המכסה שמים בעבים ואחר כן המכין לארץ מטר. וע' בסה"ק צדקת הצדיק [אות קנ"א].

ועוד י"ל שצריך להחדיר האור דרך הכסוי אור השמש דרך עננים והוא עיקר עבודה עד ביאת גו"צ, וכן הוא בפועל אצל כל יחיד ואצל הציבור והכלל.

וכמו כן אותו הבחינה הוא בכשלונות של האדם כדאיתא בגמ' גיטין [מ"ג]. אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם, שע"י המכשלה יוצא התיקון. ובויק"ר [פכ"א] באבר שבו חטא יעשה מצוות. וע"י הכשלון ידע לאיזה אבר ודבר הוא מוכן וצריך להתגבר ע"ז.

ושמעתי שכ"ק אאמו"ר הלך לבקר משפחה שאבי המשפחה נהרג בתאונת דרכים שהי' צעיר ביותר. ואמר הרי מצינו שסתירת זקנים בנין [מגילה לא:]. והקב"ה בודאי הרי זקן מלא רחמים וסתירתו בנין.

ולפמ"ש מבוארים קצת דברי קדשו שהכוונה אם הסתירה גורמת לצעקה ותפילה ולעמידה על רגלים עצם הסתירה הוא הבנין היותר גדול, היינו היסודות שמצעקה הפנימית אפשר לבנות הכל, דהיד ה' תקצר אם רק נרצה דאין לך דבר העומד בפני הרצון.

וכל דבר הרי ילפינן מבריתו של עולם וכן גם לענין רוחניות, והרי הטבע של העולם שבכל דבר קודם החושך לאור כמבואר בריש ברכות. וכתוב במיכה [ז ח] "כי אשב בחושך ה' אור לי". רק אחר בחינת כי אשב בחושך ישנו הבחינה ה' אור לי, כי כל ימי האדם מורכבים מזמן של אור וחושך יום ולילה וכן חוזר חלילה. וברישא חשוכא והדר נהורא.

ובמד"ר (פ' ס"ח) סולם זה סיני חושבנא דדין כחושבנא דדין וכו'. ובסולם הי' בחינה של עולים וירדים בו. והיינו ירידה לצורך עלי'. ואם הי' לאדם כל הזמן אותה הטעם א"כ הוא בכלל התמידי שאינו בו טעם. אבל בכל המצבים הקב"ה נצב עליו שגם זה להכרת השי"ת. והוא יסוד חידוש שלא יהי' במצב אחד, וכן הטעם של תמידי אינו טעם ומואסים בזה.

וכמ"ש הבעש"ט הק' על סוד הנפילה עה"פ משלי [כ"ד] שבע יפול צדיק וקם. וכן סדר הבריאה קיץ וחורף יום ולילה.

ובירושלמי [ברכות פ"ב] בעת החורבן נולד המשיח. כי אותו העת הי' מוכן אם זכו לביאת המשיח ובנין ביהמ"ק הנצחי וקיים לעד.

ובגמ' ברכות [ד:]: אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל דכתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל במערבא מתרצי לה הכי נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל אמר רב נחמן בר יצחק אפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקדש שנאמר סומך ה' לכל הנופלים.

וכן מבואר בזוה"ק [פ' פנחס רט"ז ע"א] כי בעת המבול היו ראויים לקבל התורה כמו שדרשו חז"ל במס' חולין [קל"ט:]: עה"פ בשגם הוא בשר, והיינו בעת המבול היו יכולים לזכות לתורה ולהופעת בחינת משרע"ה שע"י נתנה התורה. בשגם בגימטריא משה דחושבני' דדין כחושבנא

דין. ואילו זכו להפוך את מי המבול מים הזידונים ל"מי הדעת" למי תורה. והיינו ממצב ועת ירידה וחורבן, למעלה היותר גדולה לקיום העולם - הוא התורה.

ובסה"ק קדושת לוי ראיתי כמדומני בשם הבעש"ט הק' זי"ע ע"ד משל כמו שמלמדים תינוק ללכת ומחזיקים אותו בידו אבל בהמשך הזמן נותנים לו ללכת בעצמו ונופל ויודעים שיפול אבל התכלית של הנפילה שעי"ז ילמד לעמוד בעצמו וללכת, ע"ד דפירשנו לעיל מהבעש"ט על שבע יפול צדיק וקם, שהתכלית של הנפילה של הצדיק הוא לקום.

ולכן יוצא מדברינו שצריך לדעת שישנם בכל אדם ועדה וקהל זמנים קשים ולא ליבהל מזה אלא לדעת שכל זה לטובה וסוכ"ס יביא הדבר לתכלית טוב ולהתעלות ברו"ג. וכן הוא התהליך בעוה"ז ובעוה"ב. וזהו צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב כמבואר בסוף ברכות ומוע"ק.

ולכן בזמן של יומא דהילולא שהוא כידוע מהסה"ק הצדיקים הנפטרים מתעלים בעולמות העליונים מעולם לעולם יותר גבוה הוא זמן של אין להם מנוחה, וצריך לראות להתקשר בבחינה זו בקבלה וכו', להיות טובים ולדעת מלחמות היצה"ר העומדת לפנינו, שהוא התכלית המרוצה לצאת מיומא דהילולא להתחדש ולשאוף מרץ על הזמנים שיבואו לעמוד בניסיונות ומלחמת היצר וכת דילה.

והנה לפמ"ש יוצא דיסוד קבלת התורה הי' "בסיני" שהוא סולם שישנם ירידת ועליות, וירידה לצורך עלי', ועליהם נצב ה'. ולכן אפילו אם מגיעים לבחינה זקנה ואין זקן אלא זה שקנה חכמה, כמ"ש בגמ' קדושין [ל"ב:] ובכל זאת מוכרחים לשלוח נערי בני ישראל שיש בהם מרץ וכח עלומים שיוכלו לעלות מהמצב מנפילות ומשברים לצורך לעלות על הר סיני, והוא הסולם לעלות.

וע"כ מוצאים שלפני קבלת התורה נאמר בפ' היום הזה באו מדבר סיני ופירש"י לא הי' צריך לכתוב אלא ביום ההוא ודרשו חז"ל וכי היום באו אלא בכל יום יהי' בעיניך כחדשים. וזה דוקא משום שהוא דבר פנימי ומחדש בטובו בכל יום מעשי בראשית כמו שאומרים בתפילה וכן בגמ' חגיגה [י"ב:].

ועה"פ אשר אנכי מצוך היום [דברים ו-ו] פירש"י שלא יהי' בעיניך כדיוטמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצים לקראתה.

וכן בפ' תבא עה"פ היום הזה נהיית לעם כתב רש"י בשם הספרי בכל יום יהי' בעיניך כאילו באת עמו בברית.

הרי מתבאר שמעיקר החיוב הוא שצריך לקיים תו"מ עם חידוש וחיות דקדושה כאילו נתחדשו עתה, מכיון שמיסוד הדברים מבואר באר"י הק' שאין מצוה ותפילה נשנית פעמיים. ובכל יום הם בחינות שונות ומתקנים תיקונים חדשים, וכן בתפילות, ועיקר המלחמה שעל בני" בתו"מ ובברית עם הקב"ה, וכן לכל עדה ושבט של בני", שלא יהי' בחינה של מצות אנשים מלומדה אלא כאילו עכשיו קבל דבר חדש.

וכן זה ישנו לבני" כמ"ש חז"ל עה"פ בפ' ויחי וידגו לרב בקרב הארץ מה דגים שבים מכיון שירודת טפה גשם מלמעלה מקבלים אותה הדגים בצמאון כמו שלא טעמו טעם מים, כן ישראל גדלים בתורה כיון דשומעים דבר חדש מן התורה הם כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהן.

והוא שיסוד תוה"ק כמו במתן תורה שכתוב קול גדול ולא יסף ופי' המהר"ל שלא נפסק נתינת התורה, וע"כ מברכים בלשון ברכת התורה הווה נותן התורה ולא שנתן, שהקב"ה נותן כל הזמן.

וכן הוא לענין כריתות הברית עם בני" כל הזמן כורת עמו הברית היינו עם בני".

וברוחניות לא שייך ענין של עבר. וכל יסוד תוה"ק בין לענין חורבן כמו שמבואר בירושלמי יומא ותנד"א כל שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב, והיינו שנחשב אצלו באופן פרטי בליבו החורבן והוא דבר הווה ולא שעבר, וכן לענין השפעת וברית ברוחניות הוא דבר הווה ולא עבר.

אלא דיחנו שורש ויסוד להדבר מתי שנפעל כמו שבועות מתן תורתנו, ותשעה באב החורבן של ביהמ"ק. וה"ה פטירת צדיק והשפעתו הוא ביומא דהילולא.

אבל אין אצל בני" ענין היסטורי, אלא כל הזמן מתחדש הווה, ואם ח"ו מתיישן אצל בני", או אצל עם שנעשת היסטורי, נאבדים הם מן העולם. וזה החילוק בין עם ישראל לעמים.

ומכיון שהוא תנאי הכרחי לקיום התו"מ והברית של בני" עם הקב"ה. והקב"ה וישראל ואורייתא חד, ומוכרח להיות חדש ומתחדש תמיד, ע"כ מצינו בחז"ל דשאל הקב"ה את ישראל מי יהיו ערבים על קבלת התורה והשיבו אבוה"ק והזקנים ומרע"ה וכו', ולא הסכים עד שאמרו בנינו, וע"ז הסכים הקב"ה לתת התורה.

והוא מכיון שנתן ע"ד תנאי ודרגא זו שיהיו בכל יום כחדשים, וזה רק שייך ע"י בנעורינו ובזקננו נלך כמאמר הפסוק בפ' בא שהקדים נערים לזקנים לקבלת התורה ועבודת השי"ת, מכיון שהוא תנאי הכרחי לחידוש עלומים, ואם נתיישן מתאבן ומפסיק הקשר.

וע"כ לגבי לשמוע התורה ביקש הקב"ה את הזקנים ומרע"ה, משום שע"י זקנה מבינים יותר, אבל לענין הביצוע ניתן בפועל לנערי בני" שיש להם כח ומרץ עלומים שמכניסים זאת בבני" ואפילו לזקנים.

וע"י נעשה הכח שגם לזקנים יש מרץ עלומים שכאו"א מבני" הוצרכו לקבלת התורה ואם הי' חסר אחד א"א הי' לקבל תוה"ק, כמבואר במכילתא פ' יתרו.

ובמד"ר שה"ש עה"פ קול ה' בהדר אלו ישישים קול ה' בכח זה בחורים וכו'. והיינו שע"י מתגלה כח ה' בהדר ובכח בעולם ומיני' ומינך תסתייעה שמעתא ויצא בירור דבר ה' בבהירות ובנהדר בכח.

והוא הביאור בגמ' ברכות [מ] אם תשמע בישן תשמע בחדש וכו'. דאם אינו שומע ומבין דישן יש לו כל יום בחינת התחדשות, א"כ אין בו הכח הרוחני לשמוע גם בחדש מצד תוה"ק, אלא בחדשות בעלמא מה שמתהווה בעוה"ז ובישן מצד היסטורי, וזה היפך יסוד ענין קבלת תוה"ק.

וכן הלומד עם ילד איתא בחז"ל דדומה ללומד עם ניר חדש. וד"ת צריך חידוש, וע"ז מבאר הרה"ק ר"א מסוכצ'וב זצוקללה"ה דהקב"ה מחדש בכל יום טעמים וחידושים בתורה שלא תיהי' דיוטמא ישנה שאין אדם מוצא בה, אלא כספתניות חדשים.

וכמו פרי חדש שאדם בולע ובעודו בכפו יבלענו כמבואר במד"ר [ריש בראשית] ובגמ' ערובין שנמשלו דברי תורה לתאנה ודד. שמה שהתינוק ממשמש בה מוצא טעם. כן הוא בד"ת, וע"י ד"ת מתחדשים מעשי בראשית.

ובעמקות הדברים שבחינת הלומד עם ילד כמו הלומד על נייר חדש שעושה רושם בל ימחה, שהוא יסוד תוה"ק שהוא בטבע הטבעי של העולם והאדם כמו שהארכנו בזה בכמה מקומות,

וכמ"ש זקני בסה"ק דברי בינה [פ' חקת] שאם לא הי' אדם פוגם, אז נשמתו הי' תובעת ממנו איזה מצוות עליו לעשות, כמו שאין צריך לומר לרעב שיאכל לחם שחוק תביעה טבעי יש לו.

וכן אומרים על החהרי"ם ששאלו אותו עצה איך שלא ישכח תוה"ק, והשיב כמו שאינו שוכח שצריך לתת הכף לפה ולא לאוזן. והיינו שהוא הדבר הטבעי וזה לא שוכחים.

ויסוד השכחה מה שטבע הקב"ה בעולם וכן כל דבר שיתיישן. הוא כמ"ש חז"ל שאחרת לא הי' שוכח הצרה שלו והי' כמו מתו מוטל לפניו כל חייו, וכן הצרה לא היתה מתיישנת וכואבת לו בכאב צורב כל הזמן, ולכן נתן כח השכחה והתיישנות, ולכן מצינו כל כך הרבה פעמים בתורה אם שכח תשכח את ה' א', וכו'.

אבל ברוחניות צריך להיות בחינת טבעו, והוא מתחדש בטובו בכל יום מעשי בראשית, הרוחניות של הבריאה שלא יהי' שייך שכחה וכן התיישנות, ואדם שאינו שולט על מידותיו וכוחותיו מנצל היצה"ר כח השכחה והתיישנות לרוחניות.

ולכן מצינו אצל הרה"ק מברדיטשוב וזקני המהרש"ל מלענשנא וכן כ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה שקיימו מצוות ותפילות כמו הפעם הראשונה בחייהם, והיו מצפים כמו שר"ע אמר [ברכות] על מסי"נ מתי תבוא מצוה זו ואקיימה, מפני שקיימו המצוות בצורה הזאת ועל הדרך הזה, ודו"ק בענינים העמוקים מה שכתבתי פה דזה הכח המיוחד של בני"ש שיש להם מסי"נ לאלוקיהם ולא לעכו"ם מפני שהיום הזה נהיית לעם.

וזה שתרגמו ע"ב זקנים לתלמי המלך במקום נערי בני"ש, זאטוטי בני"ש, שהוא לשון חשיבות מלשון זוטו של ים, ובירושלמי [תענית פ"ד ה"ב] איתא מצאו שני ס"ת שכתוב בהם לשון נערי וס"ת אחד שכתוב לשון זאטוטי, וביטלו האחד משום השנים, שאומנם לשון נערים ולשון זאטוטים הוא אחד ולא שקרו, דהוא החשיבות המיוחדת של בני"ש שהם כל פעם בחינת מרץ עלומים. וכמש"כ (הושע יא א) נער ישראל ואהבהו, ובתהילים (ב ז) בני אני היום ילידתיך. ע"כ. והיינו בני"ש שהם בני"ש להקב"ה הם כל הזמן בחינת שנולדו עכשיו ברי' חדשה, והוא סוד תשובה ברי' חדשה.

ועשו נולד גמור בשערותיו וציפורניו, ויעקב אינו גמור ורוצה להשלים עצמו. ועשו בחינת זקן ושלם בעצמו, וע"כ אין לו כח עלומים ומרץ נעורים, דגם המרץ שלהם נובע מהדחף הפנימי להשלים את עצמם, ואפשר שכח זה ישנו גם לזקני בני"ש כמו שפי' המהרש"ל מלענשנא זצוקללה"ה בשם רבו מרימנוב על הפסוק (בראשית כב יט) וישב אברהם אל נערו ששב אל ימי הנעורים שלו, והבעש"ט פי' (תהילים עא ט) אל תשליכנו לעת זקנה היינו בימי הנעורים.

והוא ענין נשר בכסא הכבוד שהנשר מחדש נעוריו, וע"כ נשא הקב"ה את בני"ש על כנפי נשרים כפירוש בסה"ק אזור אליהו לרמז על ענין שבני"ש יכולים תמיד להתחדש.

ומובא בחז"ל אשריכם זקני בני"ש שבזמן שהם זקנים הם כנערים, וזה מעלת בני"ש בחינת נעורים, ולכן תרגמו נערי בני"ש זאטוטי בני"ש שהם גורמים לחשיבות הזאת בבני"ש, בחינת חדש, ואם גוי יכול להתגייר בודאי ישראל יכול מיד להתהפך מעכו"ם לקטן שנולד.

וכח זה שיהי' בכח האומה הישראלית נעורים וזקנה כאחת, הוא מכח אבי האומה אאע"ה, כדאיתא בגמ' ב"מ [פז] מטבע של אאע"ה זקן וזקנה מצד אחת ובחור ובתולה מצד השני. היינו זה הטבע שהטביע אאע"ה בבני"ש שיהי' להם ביחד שני הכוחות כאחת, ובא בעקידת יצחק כמו שכתוב וישב אברהם אל נערו כפי' המהרש"ל מלענשנא. והוא יסוד תשובה כמ"ש.

וכן ענין זאטוטי בני חשיבות בני שיש להם הכח להתחדש בכל רגע, וכידוע דבר חדש יש לו "חשיבות" והוא ענין זאטוטי בני ישראל.

זקני הרה"ק משדליץ זצוקללה"ה הי' מרגלא בפומי' לומר שלזקן אף פעם לא מאוחר מידי, והוא ע"ד שפי' דו"ז ממזריץ זצוקללה"ה שיסוד תיקון הבעש"ט הוא דרך קיצור להגיע למטרה שאמר התנא האלוקי ר"פ בן יאיר.

וכן צריך לחדש הדרך של הבעש"ט שלא יתיישן וינצלו אותו כמו שעושים בזמנים הללו רק למטרת כבוד וכסף ר"ל והשי"ת יצילנו מהם ומהמונם, ואין להם כל השגה מה שרצה הבעש"ט, ועיקרו הי' התחדשות וזה גרם להתלהבות כמו ששמעתי מכ"ק אאמו"ר דדרך הבעש"ט הק' זצוקללה"ה שהי' בחינת צענ'ס שנותן טעם לתה.

וגם צווח בסה"ק חלקת יהושע [מ' שישי דרמב] וזל"ק: על הקוראים לעצמם חסידים וחושבים שהם רק בזה נוסעים לרבי ומרקדים וכדומה. ומקילים בסתר ובחדרי חדרים בדברים העומדים ברומו של עולם, ומאמינים שאיזה מנהגי חסידות יכפר על הכל, וזה גורם שלא לבד תורת החסידות כבה והולך כי אם גם נפרצים ונזנחים יסודי הלכות של מאורי עולם השלחן ערוך והפוסקים, וכנראה השכחה והרגילות הם הגורמים בנזקים. עכ"ל החודר ויורד חדרי לב ובטן.

ודו"ק בד"ק העמוקים שהגורם הוא השכחה והרגילות והם האבות נזיקין והן הן הדברים שכתבנו. ולפמ"ש מתבאר עומק דברי קדשו, דשכחה ורגילות באמת היינו הך, דאפשר ע"י רגילות לכרוע במודים וכו' כמ"ש, ונשכח לגמרי פנמיות הדברים.

והעצה לזה הוא החידוש שישנה בתוה"ק שהקב"ה מחדש בכל רגע וזה נותן חיות וחמימות פנימית אפילו בלי תנועות חיצוניות.

וכמ"ש זקני בסה"ק תו"א עה"פ וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק. שאם רואים שצריכים עוד לנענועים וכו'. הסימן שויעמוד מרחוק.

אבל כמובן זה על אנשים גדולים שאינם צריכים להתעורר ע"י תנועות ולא לאנשים כערכנו וחלילה לנו לדמות אליהם, והי' מהם שעבדו עם תנועות ומסי"נ ככ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה שבדאי לא הוצרך לדבקותו לזאת, אלא עבור תיקון הדור לעורר אותם. ואכמ"ל בזה.

והוא הי' תורת הבעש"ט הק' לעורר החיות הפנימית בעבודת השי"ת בחידוש תורת הבעש"ט הק' ולגלות גנזי נסתרות מכח אל הפועל, ולעבוד השי"ת בחיות פנימית דקדושה ומתוך שמחה, וכידוע אמר שכל מדרגותיו השיג ע"י עבודת השי"ת בשמחה.

ואפשר דזה בחינת התוכחה תחת אשר לא עבדתם את ה' א' בשמחה ובטוב לבב וכו'. שתמהו בסה"ק מדוע מגיע עבור שלא עובדים בשמחה כל כך הרבה עונשים. והוא מפני שזה רק סימן לאי עבודה מה שאינו שמח ומחשיב עבודת השי"ת ומתאבן הרוחניות שלו וא"א לעורר אותו ר"ל כמו שכתב זקני בסה"ק תו"א פ' בא כמו שמכים משוגע להחזירו לדעתו.

ועיקר עבודת הצדיקים הי' להתחנן להשי"ת שנחזור לדעתנו ע"י רחמים וחסדים מגולים ע"פ יסודו של הבעש"ט הק' עה"פ קל נקמות ה', דמה ענין קל לה' שהוא מידת רחמים ע"פ המשל הידוע עם הרועה שזרק אבן אל המלך וכו' ופסק המלך לחנכו ולהטיב לו ועי"ז הי' לו רגשי חרטה עמוקים וזה הי' עונשו.

שנקמה של השי"ת יכולה להיות ע"י רחמים וחסדים מגולים והוא העונש שמביא את האדם בחזרתו לדעתו הבריאה להכיר קונו דידיע שור קונוהו וחמור אבוס בעליו. וידעת היום ע"י הידיעה והשבות אל לבבך, ושב ויבין ורפא לו וכו'.

ומכיון שזה יסוד עבודת הצדיקים הוא לעורר לתשובה ולהתחדשות כמו שמבואר, ולבקש מהשי"ת על סליחה מחילה וכפרה ולהשפיע שפע רב בכל העולמות, א"כ זהו בחינת יום הכיפורים שהיא אחת בשנה.

ומבואר היטב מה שראיתי בשם הרה"ק ר"ד מטולנא זצוקללה"ה דיומא דהילולא של צדיקים הוא כיום הכיפורים, דלפמ"ש דא ודא חדא היא, אלא דמוסיף יומא דהילולא על יום הכיפורים שנשאר בהם בחינת השמחה בגלוי ובפרסום כמו שהי' בזמנים קדמונים ביום הכיפורים, כמבואר בשלהי מסכת תענית לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים וט"ו באב שבהם בנות ירושלים יוצאים וכו'. ויוצאים מהזמנים הרעים לימי אורה ושמחה ובנות ישראל יוצאים וכו', בזכות נשים צדקניות נגאלו בני"מ ממצרים וכו' כמבואר במס' סוטה. וגאולת בני"מ ממצרים שורש כל הגאולות.

וכן שורש הגאולה ביומא דהילולא ג"כ מוכרח להיות מגאולת בני"מ ממצרים. ומצרים מבואר במד"ר ע"ש המצרים, והיינו כל הצרות שעוברים בני"מ בכל הדורות והזמנים כללים ופרטים. ולכן בקבלת התורה היו צריכים לב' הבחינות לבחינת חכמה ולשמוע שהם זקנים שאין זקן אלא זה שקנה חכמה, וגם לשלוח הנערים שיהי' מרץ נעורים לבצע ולהתחדש ולא יהי' בחינת מצוות אנשים מלומדה. שאפילו על יראת שמים צווח הנביא ותהא יראתם אותי מצוות אנשים מלומדה.

והיום שהוא השנה השלישי ליארצייט של כ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה אפשר להתרגל ולהיות לכו"ע בג' רגלים חזקה וטבע ולא להרגיש. דע"י ג' פעמים נעשה לטבע וכמו בעבר עבירה ושנה בה הותרה לו כגמ' מוע"ק. כן מתרגלים לבוא ולהתאסף ביומא דהילולא בלי להבין משמעות הדבר. דשייך הרגל בקדושה ובמילי דמצוה כמ"ש בירושלמי דברכות דצריך להחזיק טובה להראש דכורע במוזים והובא בתוס' בב"ב [קס"ד:].

ובגמ' סוכה [נ"ב.] ז' שמות יש לו להיצה"ר והוא מתגבר ומתחדש בכל יום כמבואר בזוה"ק דהוא בא כל פעם בפנים חדשות.

וכמו כן בדברי תורה אם תשמע בישן תשמע בחדש כגמ' ברכות [מ] ומוכרחים להרגיש החסרון הישן כדי שנוכל להתחדש על היסודות המוצגים הישנים המושרשים מזכות אבוה"ק וע"י ברית אבות.

ובמד"ר [בראשית ע"ו-ד] ויאמר יעקב אלקי אברהם ואלקי יצחק (בראשית לב-י) הא לעשו, לא אלא הבוחר בדרכיהם והעושה כמעשיהם אני מתקיים עליו. מי שאינו בוחר בדרכיהם ואינו עושה כמעשיהם אינו מתקיים עליו, והיינו שזכות אבות יש למי שהולך בדרך אבות.

ובלי זכות אבות מבואר במד"ר [שמות פמ"ד-א] גפן ממצרים תסיע [תהילים פ-ט] מה גפן חי הוא ונשענת על עצים מתים כך ישראל הם חיים וקיימים ונשענים על המתים אלו האבות. ושם [אות ה'] זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך (שמות לב-י"ג) אם לשריפה הם זכור לאברהם שמסר עצמו לשריפה באור כשדים, אם להריגה זכור ליצחק שפשט צוארו לעקידה. אם לגלות זכור ליעקב שגלה לחרן, עכ"ל.

והיינו שהזכירה היא מה שהי' לאבוה"ק מסי"נ ממש על האמת, ולכן צריך לקבל ע"ע ל"ת ומצוה אחת במסי"נ וכמו שיתבאר לקמן, שע"י"ז יהי' לנו נגיעה ושייכות לאבוה"ק ויהי' לנו זכות וברית אבות.

והיינו שבהם נכלל כל מה שבנ"י עברו וכן לעבודתם צריך לכה"פ נגיעה ואז עומדת לנו זכותם. בחינת הבוחר בדרכיהם והעושה כמעשיהם. אז עומדת לנו זכות אבוה"ק.

ובויק"ר [פכ"ז אות פ'] מבואר שכל פעולות טובות ונחמות שהקב"ה עתיד לעשות עם ישראל. אינם אלא בשביל שפועה שפעתם לפני בסיני ואמרתם כל אשר דיבר ד' נעשה ונשמע. ע"כ.

והכונה בזכות הקבלה שאם מקבלים על עצמם נחשב כאילו עשו ואפילו שלא יודעים מה שצריך לעשות כמ"ש בר' יונה על פרה אדומה שהוא הכונה על נעשה ונשמע. לכל שמעשיו מרובים מחמתו שאיך יכול לעשות מה שאינו יודע, אלא הכונה שמקבל לעשות, וכמו שהארכנו בענין חשיבות וחוזק קבלה שע"ז כאילו מתהפך לאיש אחר בחיבור התשובה.

ובתוס' יו"ט בהקדמה זרעים כתב שישנם חלקים בתורה ונבואה שיש לזה זמן מתי שיתגלה. ע' בסה"ק תורת משה בפ' יתרו.

אמנם אפשר שע"ז נתחכמו בנ"י ואמרו נעשה ונשמע אפילו דברים שעוד לא אמרו ולא יתגלה רק בביאת המשיח, שהרי תורתנו הבל לפני תורתו של מלך המשיח.

והוא ענין שע"י נעשה ונשמע היינו ע"י קבלה יכלו לזכות ע"ש העתיד שנהי' טוב ונוכל לקיים תו"מ בשלימות ולא כמו שהוא בחינה כעת שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וזה ג"כ מוסב על התו"מ ומע"ט שלנו.

וכמו שישנו דין של מה שקנה עבד קנה רבו, הרי אפשר דגם להיפך שטוב לו עמך, וכמ"ש בתוס' בקדושין [כ.] בשם הירושלמי דטוב לו עמך דאם יש לו כר אחד צריך לתת לעבד.

וא"כ אפילו שמבואר בגמ' קדושין [ל"ט] דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, זה אינו רק במצות מעשיות של זה"ז ולא מה שממשיכים ע"י הנעשה ונשמע, שהוא קבלה אפילו מה שלא יודעים ומה שעתידי להתגלות, והוא בחינת משכר של עוה"ב ושל לעת"ל שאז הרי יש שכר. וא"כ אפשר להמשיך משם מה שמקבלים על עצמנו ללכת בדרכי אבוה"ק נ"ע שהם בגנזי מרומים. ויש להם שכר בלא שיעור וגבול, וא"כ אינו שייך כלל לשכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

וכן ענין החידוש אם מתחברים עמהם הרי הפסוק אומר אין חדש תחת השמש בלבד חידוש ע"י תוה"ק כמ"ש, וכן נתבאר בכמה מקומות אחרים יעש"ה. וא"כ הרי למעלה מן השמש יש חדש.

וא"כ בודאי שענין חידוש שהוא מוכרח לקיום תוה"ק וכן לדרך הבעש"ט הק' שכבר עוררו הגה"ק מסאנז צוקללה"ה שנתיישן. וע"כ סרו מן הדרך של הבעש"ט הק' זי"ע ונשתכח דרכו.

דעיקר הוא הפנימיות ולא חזוניות כמו חסידי זמננו. וכבר צווח ע"ז בקול צעקה גדולה ומרה כ"ק אאמו"ר צוקללה"ה דשוכחים יסודות הבעש"ט ועושים הטפל ואומרים שזה דרך החסידות.

ובודאי ע"י שנקבל על עצמנו לבחור בדרכיהם ולעשות כמעשיהם ולכה"פ בדבר אחד כמו שהם עשו במסי"נ לטבול במקוה להתפלל ולקרוא קרי"ש צדקה כראוי, עי"ז לבד יהי' לנו שייכות להבוחר בדרכיהם ועושה כמעשיהם בקבלה של בחינת "נעשה ונשמע".

ועיין מ"ש דו"ז בסה"ק ארון עדות [מ"א]. וז"ל: לרמז שכל מי שיקבל על עצמו את אחדותו יתברך נעשה בריה חדשה כאילו נולד מחדש וכו'. וזהו סוד מאמרם גר שנתגייר כקטן שנולד. יבמות [מ"ח]. עכל"ק.

והיינו שנלמד שמזה שגר ע"י שמקבל עומ"ש היינו אחדותו כאילו נולד מאמותינו הק' ע"ש בד"ק [וראי' דשיטתו כשי' הרמב"ן (וישמח משה פ' בהעלותך) בב"ב [פ"א] שגר יכול לאמור אלוקי וא'

אבותי אברהם יצחק ויעקב ולשי' ארון העדות אפילו בן אמותינו הק', וא"כ בקבלה נעשית ברי' חדשה והוא סוד נעשה ונשמע.

וזה אינו שייך רק בישראל כמבואר בסה"ק קדושת לוי [פ' חוקת] שע"י מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה הקב"ה משלים הדבר ומתעלה, והוא ע"י שונה הלכות בכל יום היינו שבכל יום מתעלה וכן בתורה ומצוות יעש"ה.

וביסוד הדברים מבואר מה שנתבאר בס"ג שיסוד תשובה הוא שנעשה ברי' חדשה ומיד שייך לאבוה"ק ואמותינו הק' ברגע אחת והוא אחר לגמרי. והוא הביאור בגמ' קידושין [מ"ט] המקדש את וכו', חיישינן שמא הרהר תשובה ונעשה לשיטות אחרים צדיק גמור, דכח זה שגר מתהפך לאחר ממש ע"י גירות, ועיקר הגירות הוא קבלת מצוות.

ובודאי שכח זה נמצא אצל בני"מ מכח ירושת אבוה"ק שירשו בני"מ מאע"ה שמבואר בפ' חיי שרה [כ"ג-ד] גר ותושב אנוכי עמכם וכו' ודרשו חז"ל אם תרצו הריני גר ולא תרצו אהיה תושב. דהיינו דע"י ב' אופנים יש לאע"ה שייכות לקדושת א"י.

וה"ה לכל הקדושות ע"י בחינת גר וע"י בחינת תושב. וכמ"ש רש"י בפ' בשלח [ט"ו-ב] אלקי אבי שקדושה אצל בני"מ מוחזקת מאבותינו בחינה חזקה של תושב, וע"כ שייך בזה ירושה. תורה צוה לנו משה מורשה שתוה"ק וקדושה אלקית ירושה לבני"מ לבוחרים בדרכיהם ועושים כמעשיהם כמו שנתבאר.

עכ"פ ביומא דהלולא שהוא יום שמושפע חידוש ג"כ זמן תשובה ולהגיע לבחינה זו ע"י קבלה של נעשה ונשמע להתחדש ולהתהפך לברי' חדשה לגמרי מכיון שהוא יום של השפעות מחודשות של שפע רב ברו"ג וכל העניינים לטובה ודו"ק.

וא"ש מ"ש הרה"ק ר"ד מטולנא דיומא דהלולא הוי כיום הכיפורים למחילת עוונות. ודו"ק.

והרי בכלל ישנו ענין שכל אחד יקבל על עצמו מצוה אחת לשמור ולקיים כראוי כמ"ש בויק"ר [פכ"ב-ב] ובקהלת רבתי [פ"ה-אות ח] כל שהומה ומהמה אחר המצוות ומצוה קבוע לו לדורות אין לו. מה הנאה יש לו. [ויש לדקדק הנאה הכונה ברו"ג בעוה"ז ובעו"ב] והובא במג"א [או"ח סקנ"ד סקכ"ג].

ובמכילתא [פ' שלח] עה"פ וירא ישראל את היד הגדולה (שמות י"ד-לא) איתא כל המקבל עליו מצוה אחת באמונה. כדאי הוא שתשרה עליו רוה"ק.

ופי' באמונה כמו שכתב בסה"ק על מרע"ה בכל ביתי נאמן הוא שעושה של ע"מ לקבל שכר. הרי שע"י קבלה באמת ובאמונה ראוי שתשרה עליו רוה"ק ובירושלמי קדושין [פ"א ה"י] איתא פל הַעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מְטִיבִין לוֹ וּמְאַרְיָכִין לוֹ יְמֵיו וְנוֹחַל אֶת הָאָרֶץ. ומצינו עוד שאדם צריך להיות זהיר במצוה אחת כמו שמצינו בגמ' שבת [קי"ח:] אבוך במאי זהיר טפי אמר ליה בציצית. ובגמ' סוטה [ג:] כל העושה מצוה אחת בעוה"ז מקדמתו והולכת לפניו לעוה"ב ובגמ' קדושין [ל"ט:] המקיים מצוה נאמרה ומטיבים לו ומאריכים לו ימיו ונוחל את הארץ. ובספר אמונות ודיעות לרס"ג [מאמר זכות וחובה] כתוב כל מי שמיוחד לו מצוה אחת לחזיק בה נקרא עובד ה'.

ואא"ז הרה"ק היהודי הק' מפשיסחא זצוקללה"ה אמר שכל יהודי צריך לקבל על עצמו לקיים מצוה אחת במסי"נ וכן ל"ת. ואמר שהוא קבל על עצמו ל"ת דלא תנאף היינו אפילו מהרהור של זנות דסתם עבירה בש"ס הוא זנות והרהור עבירה כגמ' ברכות [י"ב:] וביומא [כ"ט]. ואילו סתם

מצוה הוא צדקה כמו שאמרינן צדקן במצות בגמ' שבת [קנ"ו]. ומפרש רש"י צדקה לעניים דקרי ליה מצוה בכל לשון אגדה. עכ"ל רש"י.

ובשם הסה"ק עבודת ישראל אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת. היינו שצריך לחשוש אם תקן את הלכך נוצרת. והסימן הוא שעל מצוה על מה שיש לו תשוקה, וכן בל"ת במה שרואה שיצרו מתגבר עליו.

וענין יומא דהלולא ביאר כ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה בסה"ק חלקת יהושע [סוף מאמר א'] בשם האוהב ישראל שהוא מלשון כיום חתונה ונותנים לו אז מתנות שיוכל לחלק לאנ"ש שהם בעוה"ז, וזה בזכות ש"הנערים" עיין חגיגה [י"ד]. אפילו שאנחנו מנוערים מתו"מ כדבעי כמבואר בגמ' שם ג"כ יוכל להשפיע, ומכיון שהקבלה שלנו הוא מכיון שאנו משתתפים בהלולא בשמחת הנפטר ולכן צריך לקבל על עצמו דבר טוב, ואז אפשר לקבל מעולם העליון שהוא בחינת מאוצר מתנת חיים, וגם ע"י הקבלה שלנו יש לנו שייכות להלולא שלוקחים חלק בחתונה.

וע"פ ד"ק יש להוסיף ע"פ הידוע מהצדיקים הקדמונים שביום שמחה נפתחים שערי השפעה מיוחדים לבעל השמחה, ובעת שמחה אצל צדיקים יכולים ליושע אצלם מה שא"א בזמן רגיל מה"ט שהוא עת שמחה והשפעה, ויומא דהלולא לפי הנתבאר הוא כזמן שמחה וחתונה וע"כ אפשר ליושע בזמן הזה ביותר, אבל בתנאי שנקח חלק בחתונה, וזה שנקבל על עצמנו להיות יותר טוב.

ובסוד הדברים הוא ע"פ מ"ש בסה"ק נו"א [פ' כי תצא] דהא דצדיקים יכולים לבטל גזירות רעות מכיון שע"י תורתם בוראים שמים וארץ חדשים ומשנים את האדם כמו שהעולם נברא ע"י תוה"ק, וא"כ כמ"ש בדרך הראשון שהם למעלה מן השמש ושם יש חדש יכולים להביא להתחדשות לבנ"א בעוה"ז בתו"מ ובעצמותם ובבחינה זו לא נגזר עליהם רע ח"ו, וא"כ בודאי ביומא דהלולא שאז מתעלים הצדיקים בעולם העליון ג"כ מעולם לעולם, והיינו לבחינה ודרגא חדשה מושפע עליהם שפע חדש, ובזה שמשפיעים מצב חדש על אנ"ש לעולמם לכאו"א יש לו עולם בפני עצמו כמו שמבואר בגמ' ברכות וראית עולמך בחיך, יכולים ע"ש העתיד אם נקבל על עצמנו לכה"פ דבר אחד טוב להשפיע שפע ברכה והצלחה חסדים ורחמים מגולים.

ולכן בודאי שנקבל לכה"פ דבר אחת מדבריו הרבים בתו"מ ומדות מה שכ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה ה' עובד השי"ת במס"נ ונזהר במדות במדה מופלגת, בודאי ע"י קבלה זו כמ"ש בסה"ק ואזהרות הצדיקים שלפני שהולכים לקבר צדיקים ומבקשים שהם יהיו מליצי יושר, עוזר בזה שמקבלים איזה קבלה על עצמו בלי נדר ועי"ז הם יכולים לפעול עלינו ברכות וישועות וחסדים מגולים.

והוא ג"כ מכיון שאנו גורמים להם עלי" ביומא דהלולא שהם גרמו להתעורות שלנו, א"כ בודאי יש להם פתחון לפני כסא הכבוד להמליץ טוב עבורינו שמראה דעל זכות אבות אנו נשענים ובהם בוטחים שהם ימליצו טוב עבורינו ודו"ק. שנוכל להתעלות בעבודת השי"ת שלא ניהי' בחינה תו"מ ומע"ט בחינת מצוות אנשים מלומדה, וע"י תו"מ בהתחדשות נזכה לחדש הבריאה בהתגלות מלכות שמים בעולם בביאת גו"צ במהרה דידן אכ"ר.

לקבלת הגליון מידי שבוע למייל שילחו מייל לכתובת M0732951213@gmail.com